

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Іванова О. С

Філософія

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми «Інформатика та програмування»
зі спеціальності 014 Середня освіта
(Предметна спеціальність – 014.09 Середня освіта/Інформатика)
для денної та заочної форм навчання

Одеса 2025

Рекомендовано навчально-методичною радою Міжнародного гуманітарного університету протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Укладач:

Іванова Оксана Станіславівна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету, магістр педагогічної освіти.

Рецензенти:

Борінштейн Є. Р. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Стрелковська І. В. - доктор технічних наук, професор, декан Факультету кібербезпеки, програмної інженерії та комп'ютерних наук, Міжнародний гуманітарний університет.

Іванова О. С. Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Інформатика та програмування», спеціальності 014 Середня освіта (Предметна спеціальність 014.09 – Середня освіта/Інформатика) для денної та заочної форми навчання / Іванова О. С.; [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2025. 41 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Очікувані результати навчання	5
Тематичний зміст навчальної дисципліни	6
Структура навчальної дисципліни	7
Теми практичних занять з дисципліни та питання до їхньої підготовки	8
Завдання до самостійної роботи з дисципліни та методичні рекомендації щодо їх виконання	11
Приклади тестових завдань для самоперевірки	14
Приклади педагогічний кейсів для самоперевірки	18
Питання до підсумкового контролю	20
Глосарій до тематичної програми	22
Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	23
Критерії оцінювання	24
Перелік рекомендованої літератури.....	26

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені для вивчення навчальної дисципліни **«Філософія»** здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні освітньо-професійної програми «Інформатика та програмування» зі спеціальності 014 Середня освіта (предметна спеціальність – 014. 09 Середня освіта/Інформатика) для денної та заочної форм навчання у Міжнародному гуманітарному університеті.

У методичних рекомендаціях представлено новітні дослідження сучасних науковців у галузі філософських наук, орієнтовані на допомогу здобувачам у поглибленому самостійному вивченні навчальної дисципліни **«Філософія»**, сприяє оволодінню ними матеріалу з тем дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є підготовка фахівців спеціальності А4 «Середня освіта» (Предметна спеціальність : 014.09 Середня освіта /Інформатика) за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів, встановлених освітньо-професійною програмою «Інформатика та програмування»; формування цілісного уявлення про світ, людину та місце інформаційних технологій у розвитку цивілізації, а також розвиток критично мислячої особистості, здатної забезпечити етичну, методологічно обґрунтовану та соціально відповідальну професійну діяльність у цифрову епоху.

Основними **задачами** дисципліни є:

- опанування базового категоріально-понятійного апарату філософії для аналізу фундаментальних проблем буття, пізнання та свідомості;
- вивчення історії розвитку філософської думки від античності до сучасності як підґрунтя для розуміння генезису наукового методу та логіки;
- формування навичок критичного та логічного мислення, необхідних для побудови несуперечливих аргументів, аналізу складних систем та верифікації інформації;
- розвиток методологічної культури, що дозволяє усвідомлювати загальні принципи наукового пошуку, структуру наукових теорій та логіку алгоритмізації процесів;
- аналіз етичних аспектів цифрової трансформації, зокрема проблем штучного інтелекту, приватності даних, віртуальної реальності та відповідальності розробника перед суспільством;
- формування світоглядної стійкості та здатності до саморозвитку (Lifelong Learning) в умовах швидких технологічних змін.

Передумови для вивчення дисципліни. Даний курс вивчається на початку навчання і є своєрідним вступом до вивчення обов'язкових та вибіркових дисциплін. Паралельно з вивченням ОК «Філософія» вивчають дисципліну «Історія України та української культури», Вступ до спеціальності, що має свій зв'язок опануванні навчального матеріалу.

ОЧІКУВАННІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Філософія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

ІК1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій; використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку й ведення здорового способу життя; цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення, генерувати нові ідеї, виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК9. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Фахові компетентності (ФК)

ФК2. Здатність формувати та розвивати мовно-комунікативні вміння та навички учнів, формувати й розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей.

ФК6. Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів.

ФК7. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ФК17. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, навчатися впродовж життя.

Навчальна дисципліна «Філософія» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

РН2. Вільно спілкуватися державною мовою на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію та систему понять за спеціальністю; аргументовано висловлювати власні думки державною мовою;

використовувати мовні засоби для пояснення учням навчального матеріалу, постановки проблемних питань, відповідати на запитання, застосовувати мову та мовні засоби як інструмент мотивації учнів до пізнання навколишнього світу.

РН8. Застосовувати методики й технології розвитку критичного мислення в учнів, визначати доцільність застосування різних методів наукового пізнання в освітньому процесі відповідно до змісту навчання, застосовувати різні підходи до розв'язання проблем, генерувати нові ідеї, демонструвати відкритість до ідей та рішень учасників освітнього процесу.

РН11. Орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність, оперувати нею у професійній діяльності.

РН19. Добирати та застосовувати інноваційні форми, методи, прийоми, засоби навчання у педагогічній діяльності, визначати власні освітні потреби та обирати відповідні види, форми, програми професійного розвитку.

Заплановані результати навчання

1. Знання

Розуміння теоретичного фундаменту, що є основою наукового світогляду:

- філософський апарат (основні категорії та закони логіки, онтології, гносеології та етики);
- логічні підвалини цифрового світу (зв'язок між формальною логікою Арістотеля, математичною логікою Лейбніца/Буля та архітектурою сучасних обчислювальних систем);
- історія ідей (еволюція наукової картини світу та зміна парадигм у науці (від механіцизму до синергетики);
- цифрова етика (сучасні філософські концепції щодо штучного інтелекту, приватності, цифрової свободи та моральної відповідальності розробника);
- методологія науки (методи наукового пізнання (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання) та їх застосування в ІТ-проєктуванні).

2. Уміння

Здатність застосовувати філософський інструментарій до професійних завдань:

- критично аналізувати інформацію: (розрізняти факти та інтерпретації, виявляти логічні помилки та маніпуляції у складних інформаційних потоках);
- формалізувати складні ідеї (застосовувати закони логіки для побудови несуперечливих алгоритмів та структур даних);
- вести професійну дискусію: (аргументовано захищати власну позицію з етичних та соціальних аспектів розробки програмного забезпечення);

- здійснювати рефлексію (оцінювати соціальні та гуманітарні наслідки впровадження технологічних рішень (наприклад, вплив автоматизації на ринок праці));
- методологічно обґрунтовувати дослідження (обирати адекватні методи пізнання під час написання бакалаврських робіт та розробки інноваційних продуктів).

3. Навички

Сталі патерни поведінки та професійної позиції:

- системне мислення (навичка бачити за окремим кодом цілісну соціотехнічну систему та її взаємодію з навколишнім середовищем);
- етичне проектування (Ethics by Design - звичка враховувати етичні ризики (упередженість ШІ, конфіденційність) ще на етапі архітектури системи);
- адаптивність (Lifelong Learning - готовність до постійного переосмислення професійних знань у зв'язку з появою нових технологічних та філософських парадигм);
- інтелектуальна автономія (здатність самостійно формувати світоглядну позицію, не піддаючись технологічному детермінізму).

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Філософія як мета-мова науки та специфіка світогляду

Світогляд, його історичні типи: міф, релігія, філософія. Філософія як методологічний фундамент комп'ютерних наук. Структура філософського знання: онтологія, гносеологія, етика, антропологія. Роль концептуального мислення в архітектурі складних систем.

Тема 2. Історична динаміка філософських ідей: від натурфілософії до технократії

Античність: народження логіки та перші моделі всесвіту (Платон, Арістотель). Середньовіччя та Відродження: людина як центр світу та передумови наукової революції.

Новий час: раціоналізм (Декарт) та емпіризм (Бекон) як витоки наукового методу. Г. Лейбніц як «батько» двійкової системи та концепції універсальної мови.

Тема 3. Онтологія та природа віртуального

Проблема буття: матеріальне та ідеальне. Філософське розуміння простору та часу в епоху мережових комунікацій. Онтологія віртуальної реальності: чи є цифрові об'єкти реальними? Співвідношення симуляції та реальності (Ж. Бодріяр).

Тема 4. Логіка, епістемологія та штучний інтелект

Формальна логіка як основа алгоритмізації. Теорія пізнання (гносеологія): суб'єкт, об'єкт, знання. Межі пізнання: теорема Геделя про неповноту та її значення для AI. Тест Тюрінга та аргумент «Китайської кімнати» Дж. Серля — чи може машина мислити?

Тема 5. Філософська антропологія: людина в цифрову епоху

Проблема сутності людини. Співвідношення біологічного, соціального та технологічного. Концепція трансгуманізму та кіборгізації: куди прямує еволюція Homo Sapiens? Цифрова ідентичність та трансформація «Я» в кіберпросторі. Свідомість як «софт», мозок як «хард» — критика комп'ютерної метафори психіки.

Тема 6. Соціальна філософія та філософія історії

Інформаційне суспільство як новий етап розвитку цивілізації (Д. Белл, Е. Тоффлер). Влада та знання в цифрову епоху: концепція «цифрового паноптикуму» (М. Фуко). Соціальні наслідки автоматизації та глобалізації. Проблема «цифрової нерівності» та майбутнє праці в епоху алгоритмів.

Тема 7. Етика інформаційних технологій (Digital Ethics)

Етичні теорії (деонтологія, утилітаризм) у застосуванні до коду. Проблема приватності, великих даних (Big Data) та алгоритмічної упередженості. Етика створення автономних систем та «Проблема вагонетки» для безпілотного транспорту. Маніфест вільного ПЗ та етичні кодекси IT-спільнот (ACM, IEEE).

Тема 8. Філософія науки та техніки: виклики майбутнього

Взаємозв'язок науки, техніки та технологій. Поняття «Техносфери». Технологічна сингулярність: філософські прогнози Р. Курцвейла. Екологічна етика та відповідальність за технологічний розвиток планети. Роль фахівця з комп'ютерних наук у забезпеченні сталого розвитку людства.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		Лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Філософія як метамова науки та специфіка світогляду	6	2	-	4	18	2	2	4

Тема 2. Історична динаміка філософських ідей: від натурфілософії до технократії	8	2	2	4				10
Тема 3. Онтологія та природа віртуального	8	2	2	4	24	2	2	10
Тема 4. Логіка, епістемологія та штучний інтелект	12	4	2	6				10
Тема 5. Філософська антропологія: людина в цифрову епоху	14	4	2	8	24	2	2	10
Тема 6. Соціальна філософія та філософія історії	14	4	2	8				10
Тема 7. Етика інформаційних технологій (Digital Ethics)	14	4	2	8	24	2	2	10
Тема 8. Філософія науки та техніки: виклики майбутнього	14	4	2	8				10
Усього годин	90	26	14	50	90	8	8	74
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ ТА ПИТАННЯ ДО ЇХНЬОЇ ПІДГОТОВКИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Філософія як мета-мова науки та специфіка світогляду - Світогляд, його історичні типи: міф, релігія, філософія. - Філософія як методологічний фундамент комп'ютерних наук. - Структура філософського знання: онтологія, гносеологія, етика, антропологія. Практичний фокус: роль концептуального мислення в архітектурі складних систем. Практичний результат:	2	-

	- Карта компетентностей «Філософський софт-скіл розробника», де студент обґрунтовує значення 5-ти філософських категорій для проектування систем. - Альтернатива: Есе (2 стор.) «Навіщо архітектору ПЗ знати принципи метафізики?».		
2	Тема 2. Історична динаміка філософських ідей: від натурфілософії до технократії - Античність: народження логіки та перші моделі всесвіту (Платон, Арістотель). - Середньовіччя та Відродження: людина як центр світу та передумови наукової революції. - Новий час: раціоналізм (Декарт) та емпіризм (Бекон) як витоки наукового методу. Практичний фокус: Г. Лейбніц як «батько» двійкової системи та концепції універсальної мови. Практичний результат: - Порівняльна інфографіка «Від Лейбніца до Тюрінга: еволюція логічного обчислення». - Альтернатива: Письмовий аналіз концепції «Універсальної характеристики» Г. Лейбніца як праобразу сучасних мов програмування.	2	2
3	Тема 3. Онтологія та природа віртуального - Проблема буття: матеріальне та ідеальне. - Філософське розуміння простору та часу в епоху мережових комунікацій. - Онтологія віртуальної реальності: чи є цифрові об'єкти реальними? Практичний фокус: співвідношення симуляції та реальності (Ж. Бодріяр). Практичний результат: . Паспорт теми «Цифрове буття», що містить визначення статусу віртуальних об'єктів (NFT, ігрові світи, цифрові двійники). - Альтернатива: Есе «Міф про печеру Платона в контексті технологій VR/AR».	2	-
4	Тема 4. Логіка, епістемологія та штучний інтелект - Формальна логіка як основа алгоритмізації. - Теорія пізнання (гносеологія): суб'єкт, об'єкт, знання. - Межі пізнання: теорема Геделя про неповноту та її значення для AI. Практичний фокус: тест Тюрінга та аргумент «Китайської кімнати» Дж. Серля — чи може машина мислити? Практичний результат:	2	2

	• Письмовий кейс-аналіз аргументу «Китайської кімнати» Дж. Серля з точки зору сучасних можливостей LLM (ChatGPT/Claude). • Альтернатива: Пакет логічних задач на верифікацію істинності алгоритмічних висловлювань.		
5	Тема 5. Філософська антропологія: людина в цифрову епоху • Проблема сутності людини. Співвідношення біологічного, соціального та технологічного. • Концепція трансгуманізму та кіборгізації: куди прямує еволюція Homo Sapiens? • Цифрова ідентичність та трансформація «Я» в кіберпросторі. Практичний фокус: свідомість як «софт», мозок як «хард» — критика комп'ютерної метафори психіки. Практичний результат: • Міні-проект (презентація) «Профіль людини майбутнього: межі трансгуманізму та кіборгізації». • Альтернатива: Есе «Свідомість як алгоритм: за і проти комп'ютерної метафори мозку».	2	-
6	Тема 6. Соціальна філософія та філософія історії • Інформаційне суспільство як новий етап розвитку цивілізації (Д. Белл, Е. Тоффлер). • Влада та знання в цифрову епоху: концепція «цифрового паноптикуму» (М. Фуко). • Соціальні наслідки автоматизації та глобалізації. Практичний фокус: проблема «цифрової нерівності» та майбутнє праці в епоху алгоритмів. Практичний результат: • Проектна карта «Цифровий Паноптикум: як алгоритми збору даних змінюють структуру влади в суспільстві». • Альтернатива: План розвитку «Етичного стартапу» в умовах інформаційного суспільства.	2	2
7	Тема 7. Етика інформаційних технологій (Digital Ethics) Етичні теорії (деонтологія, утилітаризм) у застосуванні до коду. Проблема приватності, великих даних (Big Data) та алгоритмічної упередженості. Етика створення автономних систем та «Проблема вагонетки» для безпілотного транспорту. Практичний фокус: маніфест вільного ПЗ та етичні кодекси ІТ-спільнот (ACM, IEEE). Практичний результат:	2	-

	- Пакет оцінювальних матеріалів (Етичний кодекс) для розробника штучного інтелекту. - Альтернатива: Письмовий кейс-аналіз «Етична дилема безпілотного автомобіля: утилітаризм проти деонтології».		
8	Тема 8. Філософія науки та техніки: виклики майбутнього - Взаємозв'язок науки, техніки та технології. Поняття «Техносфери». - Технологічна сингулярність: філософські прогнози Р. Курцвейла. - Екологічна етика та відповідальність за технологічний розвиток планети. Практичний фокус: роль фахівця з комп'ютерних наук у забезпеченні сталого розвитку людства Практичний результат: - Електронне портфоліо філософських есе та роздумів на тему «Технологічна сингулярність: загроза чи новий крок еволюції?». - Альтернатива: Адаптований конспект (Mind Map) концепції сталого розвитку в цифрову епоху.	2	2
	Усього годин	14	8

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИКОНАННЯ

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Філософія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді доповідей, презентацій.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальні завдання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма

1	Тема 1. Філософія як мета-мова науки та специфіка світогляду 1. Чому філософію називають «мета-мовою» стосовно конкретних наук? 2. Як філософська категорія «системність» впливає на архітектурне мислення розробника? 3. Співвідношення наукової картини світу та повсякденного світогляду в епоху цифровізації. • <u>Практичні питання</u>: Проаналізуйте структуру будь-якої наукової теорії (напр., теорія алгоритмів). Які філософські припущення лежать в її основі? <i>Творче завдання</i>: Створити інтелект-карту (Mind Map) «Генеалогія мого світогляду: як технології змінили моє сприйняття реальності».	4	4
2	Тема 2. Історична динаміка філософських ідей: від натурфілософії до технократії 1. Раціоналізм Декарта як прообраз модульного програмування. 2. Емпіризм Бекона: чи є сучасний Data Science реалізацією його методу? 3. Концепція «Універсальної характеристики» Лейбніца: мрія про ідеальну мову обчислень. • <u>Практичні питання</u>: Порівняйте античний дедуктивний метод та сучасний підхід до верифікації програмного забезпечення. <i>Творче завдання</i>: Написати уявний «діалог» між Арістотелем та розробником ШІ про природу логічних категорій.	4	10
3	Тема 3. Онтологія та природа віртуального 1. Специфіка буття цифрових об'єктів: чи існують вони так само, як фізичні? 2. Категорії «можливого» та «дійсного» в ігрових симуляціях. 3. Проблема субстанції в хмарних обчисленнях: де «зберігається» буття? • <u>Практичні питання</u>: Обґрунтуйте онтологічний статус NFT (невзаємозамінних токенів). Це об'єкт, ідея чи відношення? <i>Творче завдання</i>: Розробити есе-дискурс «Світ як код: аналіз гіпотези симуляції з позиції класичної онтології».	4	10
4	Тема 4. Логіка, епістемологія та штучний інтелект 1. Межі формалізації: чому не все знання можна перетворити на код? 2. Проблема інтуїції у процесі пізнання та машинне навчання.	6	10

	3. Епістемологічний статус «чорної скриньки» (Black Box) у нейромережах. • <u>Практичні питання</u>: Опишіть процес навчання нейромережі через філософські категорії «індукція» та «узагальнення». <i>Творче завдання</i>: Побудувати логічну модель (силогізми) для вирішення базової етичної задачі в коді.		
5	Тема 5. Філософська антропологія: людина в цифрову епоху 1. Смерть «автора» та «суб'єкта» в епоху генеративного мистецтва. 2. Тілесність у віртуальному світі: чи потрібне нам тіло в метавсесвіті? 3. Поняття «цифрового безсмертя»: філософський аналіз архівації свідомості. • <u>Практичні питання</u>: Складіть порівняльну таблицю «Людина vs Андроїд» за критеріями свідомості, творчості та моралі. <i>Творче завдання</i>: Розробити концепт «Маніфесту цифрового гуманізму» для захисту прав людини в автоматизованому світі.	8	10
6	Тема 6. Соціальна філософія та філософія історії 1. Зміна природи праці: від фізичних зусиль до інтелектуального сервісу. 2. Соціальні мережі як простір нової публічності та загроза «інформаційних бульбашок». 3. Глобалізація та локалізація (глокалізація) в IT-індустрії. • <u>Практичні питання</u>: Проаналізуйте феномен «Open Source» як реалізацію соціальної утопії про спільне володіння знаннями. <i>Творче завдання</i>: Створити сценарій-прогноз (свот-аналіз) «Суспільство 5.0: як ШІ змінить соціальну ієрархію до 2050 року».	8	10
7	Тема 7. Етика інформаційних технологій (Digital Ethics) 1. Моральна відповідальність за код: розробник чи власник алгоритму? 2. Проблема «технологічного насильства» та кібербулінгу: філософські корені агресії в мережі. 3. Етика великих даних: право на забуття проти права на інформацію. • <u>Практичні питання</u>: Вирішіть кейс про «Проблему вагонетки» для безпілотного авто, використовуючи різні етичні теорії.	8	10

	<i>Творче завдання:</i> Сформулювати «10 заповідей системного адміністратора/програміста» на основі Категоричного імперативу Канта.		
8	Тема 8. Філософія науки та техніки: виклики майбутнього 1. Наукові революції Т. Куна та зміна мов програмування як зміна парадигм. 2. Чи є техніка нейтральною, чи вона нав'язує нам певну ідеологію? 3. Технологічна сингулярність: чи можлива «пост-наука»? • <u>Практичні питання:</u> Опишіть екологічний слід цифрових технологій через поняття «відповідальності за майбутнє» Г. Йонаса. <i>Творче завдання:</i> Підготувати презентацію-візію «Інженер майбутнього: синтез філософа, митця та програміста».	8	10
	Усього годин	50	74

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Варіант1.

Блок 1. Основи та історія філософії

1. Яке визначення філософії найточніше відображає її роль для ІТ-фахівця?
 - А) Наука про методи швидкого написання коду.
 - Б) Форма світогляду, що вивчає найбільш загальні закони буття, пізнання та мислення.
 - В) Сукупність релігійних догматів про походження всесвіту.
 - Г) Мистецтво ведення суперечок без логічної аргументації.
2. Вислів Рене Декарта «*Cogito ergo sum*» (Мислив, отже, існую) став фундаментом для:
 - А) Емпіричного вивчення бази даних.
 - Б) Раціоналізму та суб'єкт-об'єктного поділу в науці.
 - В) Агностичного заперечення реальності.
 - Г) Розробки перших механічних калькуляторів.
3. Готфрід Лейбніц, окрім філософських праць, відомий у комп'ютерних науках як розробник:
 - А) Першої операційної системи.
 - Б) Двійкової системи числення та ідеї універсальної логічної мови.
 - В) Теорії відносності.
 - Г) Принципів об'єктно-орієнтованого програмування.

Блок 2. Онтологія та Епістемологія (Теорія пізнання)

4. *Симулякр у філософії Жана Бодріяра — це:*

- А) Точна копія реального об'єкта.
- Б) Знак або копія, що не має оригіналу в реальності (наприклад, персонаж відеогри).
- В) Математична модель для розрахунку траєкторій.
- Г) Помилка в коді, що призводить до збою системи.

5. *Який епістемологічний напрям стверджує, що все знання походить із чуттєвого досвіду (прообраз навчання нейромереж на великих даних)?*

- А) Раціоналізм.
- Б) Емпіризм.
- В) Схоластика.
- Г) Соліпсизм.

6. *Аргумент «Китайської кімнати» Джона Серля спрямований на доведення того, що:*

- А) Комп'ютери вже стали розумнішими за людей.
- Б) Маніпуляція символами (синтаксис) не тотожна розумінню (семантиці).
- В) Китайська мова є найбільш логічною для програмування.
- Г) Штучний інтелект неможливо створити технічно.

Блок 3. Етика та соціальна філософія

7. *Утилітаризм як етична теорія пропонує приймати рішення виходячи з:*

- А) Особистої вигоди розробника.
- Б) Принципу максимізації користі (щастя) для найбільшої кількості людей.
- В) Суворого дотримання релігійних текстів.
- Г) Вказівок державних органів.

8. *Концепція «Цифрового Паноптикуму» Мішеля Фуко сьогодні використовується для опису:*

- А) Високої швидкості передачі даних.
- Б) Систем масового нагляду та збору персональних даних у мережі.
- В) Дизайну сучасних відкритих офісів (Open Space).
- Г) Державних послуг у смартфоні.

9. *Категоричний імператив Іммануїла Канта в контексті IT-етики вимагає:*

- А) Створювати код, який приносить найбільший прибуток.
- Б) Діяти так, щоб твоє рішення могло стати загальним законом для всіх розробників.
- В) Завжди слухатися замовника, навіть якщо завдання шкодить іншим.
- Г) Уникати будь-якої відповідальності за результати роботи програми.

Блок 4. Логіка та майбутнє техніки

10. *Логічна операція кон'юнкції ($A \wedge B$) є істинною, якщо:*

- А) Хоча б одна змінна істинна.

- Б) Обидві змінні істинні.
 - В) Обидві змінні хибні.
 - Г) Одна змінна істинна, а інша — хибна.
11. *Технологічна сингулярність — це гіпотетичний момент, коли:*
- А) Закінчатися запаси нафти на планеті.
 - Б) Прогрес ШІ стане настільки швидким, що людство не зможе його контролювати.
 - В) Усі люди перейдуть на віддалену роботу.
 - Г) Комп'ютери почнуть коштувати менше, ніж їжа.
12. *Хто несе моральну відповідальність за помилку алгоритму безпілотного авто (згідно з більшістю етичних кодексів)?*
- А) Тільки власник автомобіля.
 - Б) Розробники, компанія-виробник та органи, що сертифікували ШІ.
 - В) Сам алгоритм як суб'єкт права.
 - Г) Ніхто, це вважається стихійним лихом.

Відповіді для самоперевірки:

1-Б, 2-Б, 3-Б, 4-Б, 5-Б, 6-Б, 7-Б, 8-Б, 9-Б, 10-Б, 11-Б, 12-Б.

Варіант2 (прикладний)

Блок 1. Методологія та Логіка

1. *Використання методу дедукції в програмуванні найкраще ілюструється:*
 - А) Написанням коду на основі випадкових ідей.
 - Б) Створенням конкретного алгоритму на основі загальних правил логіки та специфікацій.
 - В) Збором статистичних даних про помилки користувачів.
 - Г) Копіюванням готових рішень із форуму Stack Overflow.
2. *Який закон логіки порушується, якщо в програмі одна й та сама змінна в одному і тому ж контексті має значення true і false одночасно?*
 - А) Закон тотожності.
 - Б) Закон виключеного третього.
 - В) Закон несуперечності.
 - Г) Закон достатньої підстави.
3. *Філософська категорія «міра», застосована до розробки інтерфейсів (UI/UX), означає:*
 - А) Максимально можливу кількість кнопок на екрані.
 - Б) Оптимальне співвідношення між функціональністю та простотою сприйняття.
 - В) Швидкість завантаження сторінки в мілісекундах.
 - Г) Вартість розробки одного макета.

Блок 2. Епістемологія штучного інтелекту

4. Якщо ми розглядаємо людський мозок як «Hardware», а свідомість як «Software», ми дотримуємося позиції:

- А) Матеріалістичного монізму.
- Б) Функціоналізму (комп'ютерної метафори психіки).
- В) Релігійного містицизму.
- Г) Радикального скептицизму.

5. Проблема «Чорної скриньки» (Black Box) у глибокому навчанні (Deep Learning) є насамперед проблемою:

- А) Онтологічною (природи буття коду).
- Б) Епістемологічною (неможливості повного пояснення механізму отримання знання).
- В) Естетичною (зовнішнього вигляду нейромережі).
- Г) Економічною (витрат на електроенергію).

Блок 3. Етика та Антропологія

6. Уявіть, що ІІІ-система для медицини рекомендує ризиковану операцію, бо «статистично це краще для лікарні». Який етичний принцип порушено щодо пацієнта?

- А) Принцип максимізації прибутку.
- Б) Кантівський принцип ставлення до людини як до мети, а не як до засобу.
- В) Принцип технологічного детермінізму.
- Г) Закон Мура.

7. Трансгуманізм як філософська течія ставить за мету:

- А) Повну відмову від технологій на користь природи.
- Б) Використання досягнень науки (ІІІ, біотех) для подолання хвороб, старіння та розширення можливостей людини.
- В) Заборону будь-яких експериментів із людським геномом.
- Г) Створення соціальної мережі для роботів.

8. «Цифрове безсмертя» з точки зору філософської антропології — це:

- А) Неможливість видалити свій аккаунт у соцмережі.
- Б) Гіпотетичне перенесення структури особистості на цифровий носій (mind uploading).
- В) Купівля довічної підписки на хмарне сховище.
- Г) Написання вірусу, який неможливо знищити.

Блок 4. Соціальна філософія інформації

9. Феномен «Інформаційної бульбашки» (Echo Chamber) у соціальних мережах призводить до:

- А) Покращення критичного мислення користувачів.
- Б) Поляризації суспільства та обмеження пізнавального горизонту особистості.
- В) Збільшення швидкості інтернету.

- Г) Зменшення кількості реклами.
10. *Етичний підхід «Privacy by Design» означає, що:*
- А) Приватність є додатковою опцією, яку треба докупити.
 - Б) Захист персональних даних інтегрований у систему на етапі її архітектурного проєктування.
 - В) Всі дані користувачів є публічними за замовчуванням.
 - Г) Дизайн сайту має бути мінімалістичним.

Ключі до тесту:

1-Б, 2-В, 3-Б, 4-Б, 5-Б, 6-Б, 7-Б, 8-Б, 9-Б, 10-Б.

ПРИКЛАДИ ПЕДАГОГІЧНИХ КЕЙСІВ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Приклади педагогічних кейсів для самоперевірки, де кожен кейс, спеціально адаптованих для студентів спеціальностей ІТ, які вивчають філософію. Ці ситуації допоможуть перевірити здатність майбутніх фахівців застосовувати філософські категорії (етику, онтологію, логіку) до реальних професійних викликів.

Кейс №1. «Алгоритмічна справедливість та утилітаризм»

Ситуація: Ви працюєте над алгоритмом для банку, який автоматично визначає, чи надавати людині кредит. Ваша модель працює ідеально з точки зору математики, але ви помічаєте: система автоматично знижує рейтинг людям лише через те, що вони проживають у певному «бідному» районі (хоча їхні особисті доходи високі). Менеджер каже: «Це вигідно банку, бо статистика підтверджує ризики цього району. Залишай як є».

Завдання для самоперевірки:

1. Проаналізуйте ситуацію з позиції *утилітаризму* (вигода банку) та *деонтології Канта* (справедливість до особистості).
2. Чи порушує цей алгоритм принцип ставлення до людини як до мети, а не як до засобу?
3. Яке рішення ви приймете як етичний розробник?

Кейс №2. «Цифрове безсмертя та антропологія»

Ситуація: Стартап пропонує послугу створення «цифрового двійника» померлої людини на основі її листування в месенджерах та постів у соцмережах. Родичі клієнта хочуть «оживити» його у вигляді чат-бота, який розмовляє і жартує точно так само, як померлий. Однак сам клієнт за життя не давав на це згоди.

Завдання для самоперевірки:

1. Чи можна вважати цифровий зліпок особистості самою особистістю? (Проблема *ідентичності*).

2. Які етичні ризики несе «експлуатація» образу людини після її фізичної смерті?
3. Обґрунтуйте свою позицію: чи має право код на «свідомість», якщо він лише імітує її?

Кейс №3. «Гіпотеза симуляції та онтологія»

Ситуація: Під час дискусії в ІТ-клубі ваш колега стверджує: «Якщо ми зможемо створити ідеальну симуляцію всесвіту в комп'ютері, то ми самі, з високою ймовірністю, живемо в чийсь симуляції. А отже, ніщо не має значення, мораль — це просто баг у коді».

Завдання для самоперевірки:

1. Використовуючи *«Міф про печеру» Платона*, спробуйте підтвердити або спростувати тезу колеги.
2. Чи змінюється статус «морального вчинку», якщо ми визнаємо світ цифровою копією?
3. Чим відрізняється онтологічний статус «реального об'єкта» від «симулякра» у цій ситуації?

Кейс №4. «Чорна скринька та епістемологія»

Ситуація: Медична нейромережа видає діагноз про рідкісну хворобу пацієнта. Лікарі запитують вас: «Чому програма прийняла таке рішення?». Ви відповідаєте, що це «чорна скринька» — ми знаємо вхідні та вихідні дані, але не знаємо логіки всередині мільйонів вагових коефіцієнтів. Пацієнт відмовляється від лікування, бо не розуміє аргументації машини.

Завдання для самоперевірки:

1. Чи є знання, отримане без розуміння причинно-наслідкових зв'язків, *істинним знанням* (у філософському сенсі)?
2. Проблема довіри до ШІ: чи маємо ми право використовувати алгоритми, логіку яких не можемо пояснити епістемологічно?
3. Як цей кейс ілюструє аргумент *«Китайської кімнати»* Джона Серля?

Кейс №5. «Свобода волі та Big Data»

Ситуація: Ви розробляєте систему рекомендацій для великої соцмережі. Система настільки добре знає вподобання користувачів, що може непомітно спрямовувати їхній вибір — від покупки кави до голосування за політичну партію. Компанія пишається «високою конверсією», але ви бачите, що користувачі втрачають здатність вибирати самостійно.

Завдання для самоперевірки:

1. Чи залишається людина вільною, якщо її вибір передбачений та сформований алгоритмом? (Проблема *детермінізму*).
2. Яка відповідальність розробника за створення «інформаційних бульбашок»?

3. Проаналізуйте ситуацію через концепцію **«Цифрового паноптикуму»** Мішеля Фуко.

✓ *Як працювати з цими кейсами:*

Студентам пропонується обрати один кейс і написати *есе-рефлексію* (до 500 слів), де вони мають обов'язково використати мінімум три філософські терміни з глосарію курсу. Це розвиває критичне мислення та етичну відповідальність майбутнього ІТ-фахівця.

Зразок екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет №1

Дисципліна: «Філософія»

Спеціальність: « F3 Комп'ютерні науки»

✓ Приклад структури екзаменаційного білета, який допоможе об'єктивно оцінити як теоретичну підготовку, так і здатність застосовувати філософський апарат до розв'язання професійних задач.

I. Теоретичний блок (відтворення знань)

1. Філософська концепція Г. Лейбніца: вчення про монади та ідея «універсальної характеристики». Поясніть зв'язок ідей Лейбніца з двійковим численням.

2. Проблема свідомості в епістемології: основні аргументи за і проти можливості створення «сильного» штучного інтелекту (Strong AI).

II. Аналітичний блок (логіка та взаємозв'язки)

3. Порівняльний аналіз: Проведіть паралель між «Світом ідей» Платона та сучасною «Віртуальною реальністю». У чому полягає онтологічна схожість та відмінність цих понять?

III. Практичний кейс (застосування етики та методології)

4. Кейс «Алгоритм сортування людей»: Компанія розробляє ШІ-систему для автоматичного відбору кандидатів на роботу. З'ясувалося, що алгоритм відхиляє резюме талановитих жінок-програмісток, оскільки навчався на історичних даних за останні 20 років, де в штаті були переважно чоловіки.

○ Завдання: Проаналізуйте ситуацію з позиції Деонтології (обов'язок) та Утилітаризму (наслідки). Яке етичне рішення має прийняти розробник, щоб виправити «алгоритмічну упередженість» (bias)?

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Філософія як специфічний тип світогляду. Співвідношення філософії та науки.

2. Основне питання філософії та дві його сторони (онтологічна та гносеологічна).
3. Антична натурфілософія: пошук першопочатку світу (архе) та народження наукового стилю мислення.
4. Вчення Платона про ідеї та «Печеру»: філософські витoki концепції віртуальної реальності.
5. Логіка Арістотеля як фундамент формалізації знань та побудови алгоритмів.
6. Раціоналізм Р. Декарта: роль методологічного сумніву та інтелекту в пізнанні.
7. Емпіризм Ф. Бекона та Д. Локка: досвід як джерело даних (Data-driven approach у філософії).
8. Г. Лейбніц як філософ та математик: концепція універсальної характеристики та двійкової логіки.
9. Німецька класична філософія (І. Кант, Г. Гегель): роль категорій розуму та діалектичного розвитку.
10. Постмодернізм та концепція симулякрів Ж. Бодріяра: аналіз копій без оригіналів у цифровому світі.
11. Категорія буття у філософії. Матеріальне та ідеальне буття в контексті Hardware та Software.
12. Філософське розуміння простору та часу: від субстанційної моделі до реляційної (мережевої).
13. Проблема свідомості: природа людського мислення та можливість його комп'ютерного моделювання.
14. Структура пізнання: чуттєве та раціональне. Роль інтуїції та логічного виводу.
15. Поняття істини у філософії та науці. Критерії істинності знання в епоху постправди.
16. Методи наукового пізнання: аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання та експеримент.
17. Епістемологічні проблеми штучного інтелекту: аргумент «Китайської кімнати» Дж. Серля.
18. Проблема людини у філософії: біологічне, соціальне та духовне.
19. Філософія техніки: техніка як «продовження органів» людини (Е. Капп) та загроза відчуження.
20. Трансгуманізм та постгуманізм: етичні та антропологічні наслідки кіборгізації людини.
21. Свобода особистості та технологічний детермінізм: чи керують технології розвитком суспільства?
22. Концепція інформаційного суспільства (Д. Белл, Е. Тоффлер): основні характеристики та виклики.
23. Соціальні комунікації в мережі: трансформація приватності та публічності.

24. Феномен «Цифрового Паноптикуму»: влада, нагляд та контроль в епоху Big Data.

25. Предмет етики. Моральні цінності та їх трансформація в цифровому середовищі (нетикет).

26. Етичні стратегії в ІТ: утилітаризм (максимізація користі) проти деонтології (дотримання обов'язку).

27. Проблема етичного програмування: «дилема вагонетки» для автономних систем та ІІІ.

28. Алгоритмічна упередженість (Bias) та соціальна справедливість: філософський аналіз помилок у даних.

29. Філософські прогнози майбутнього: концепція Технологічної сингулярності (Р. Курцвейл).

30. Відповідальність науковця та розробника: концепція сталого розвитку та екологічна етика.

ГЛОСАРІЙ ДО ТЕМАТИЧНОЇ ПРОГРАМИ

✓ Короткий глосарій ключових термінів до кожної теми, який допоможе студентам ІТ-спеціальності опанувати специфічну філософську термінологію та провести паралелі з комп'ютерними науками.

Тема 1.

• **Рефлексія** — самоаналіз, спрямованість свідомості на власні думки та дії (аналог «дебагінгу» власного мислення).

• **Методологія** — система принципів та способів організації пізнавальної діяльності.

• **Світогляд** — система поглядів на світ і місце людини в ньому.

Тема 2.

• **Раціоналізм** — філософський напрям, що вважає розум головним джерелом знань (основа логічного програмування).

• **Емпіризм** — вчення, що визнає досвід єдиним джерелом знань (основа Machine Learning та аналізу даних).

• **Субстанція** — те, що лежить в основі всього; незмінна сутність (схоже на базовий клас у ООП).

Тема 3.

• **Симулякр** — копія, що не має оригіналу в реальності; зображення того, чого насправді не існує (віртуальні об'єкти).

• **Трансцендентне** — те, що виходить за межі чуттєвого досвіду, перебуває «по той бік» системи.

• **Об'єктивна реальність** — світ, який існує незалежно від нашої свідомості та сприйняття.

Тема 4.

• **Силогізм** — логічний вивід, де з двох засновків впливає третій (прообраз оператора IF...THEN).

• **Істина** — відповідність знань дійсності; у програмуванні — логічне значення True.

• **Агностицизм** — вчення про неможливість повного пізнання світу (проблема «чорної скриньки» в нейромережах).

Тема 5. Антропологія

• **Трансгуманізм** — рух за покращення людини за допомогою технологій (кіборгізація, генна інженерія).

• **Дуалізм** — погляд на людину як на поєднання двох незалежних субстанцій: тіла та духу (Hardware & Software).

• **Екзистенція** — специфічно людський спосіб буття, внутрішнє «проживання» життя.

Тема 6.

• **Меритократія** — влада найбільш здібних і талановитих (часто зустрічається в ІТ-спільнотах).

• **Паноптикум** — модель ідеальної в'язниці, де наглядач бачить усіх, а його не бачить ніхто (метафора сучасного збору даних).

• **Технологічний детермінізм** — погляд, згідно з яким технології є головною причиною соціальних змін.

Тема 7.

• **Утилітаризм** — етична теорія, де критерієм моральності є користь для максимальної кількості людей.

• **Деонтологія** — вчення про обов'язок та незмінні правила (незалежно від результату, правило не можна порушувати).

• **Алгоритмічна упередженість (Bias)** — систематичні помилки алгоритмів, що призводять до несправедливості щодо певних груп людей.

Тема 8.

• **Технологічна сингулярність** — гіпотетичний момент, коли ШІ перевершить людину і прогрес стане некерованим.

• **Парадигма** — пануюча система поглядів, наукових стандартів та методів у певний період.

• **Стійкий розвиток (Sustainable Development)** — розвиток, що задовольняє потреби нинішніх поколінь без шкоди для майбутніх.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Види контролю	Складові оцінювання	
	Для екзамену	Для заліку
поточний контроль, який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача тощо.	50%	100%

підсумковий контроль	50%	
----------------------	-----	--

1.

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; розв'язання практичних завдань, екзамен
--	--

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРДВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

(поточний контроль, підсумковий контроль, загальний результат оцінювання)

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми тарозкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у	Відповідно до робочої програми тарозкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10

¹ Індивідуально-консультаційна робота викладача зі здобувачами

роботі круглих столів, конференцій тощо.		
Разом балів за поточний контроль		50
Підсумковий контроль екзамен		50
Загальний результат оцінювання		100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **екзамен** (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2»- виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» -виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

ЗА ЕКЗАМЕН (максимум 50 балів)

Рівень знань оцінюється:

- від 40 до 50 балів - студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;
- 30 до 40 балів - студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- 20 - 30 балів - студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- 10 - 20 балів - володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- 0 до 10 балів - володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2»- виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

КРИТЕРІЇ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну

інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік

90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	
1-34	F		

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Даниль'ян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія : підручник. Харків : Право, 2019. 432 с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія : навчальний посібник (у схемах і таблицях). Львів : Новий Світ-2000, 2020. 306 с.
3. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія : підручник. Київ : Академвидав, 2018. 592 с.
4. Іванова О. С. Конспект лекцій з дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Інформатика та програмування», спеціальності А4 Середня освіта (Предметна спеціальність А4.09 Середня освіта /Інформатика) для денної та заочної форми навчання / Іванова О. С.; [Електронне видання]. – О.: МГУ, 2025. 78 с.
5. Іванова О. С. Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Інформатика та програмування», спеціальності А4 Середня освіта (Предметна спеціальність А4.09 Середня освіта /Інформатика) для денної та заочної форми навчання / Іванова О. С.; [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2025. 30 с.

Допоміжна

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / пер. з фр. В. Ховхуна. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
2. Флорівіді Л. Четверта революція: як інфосфера змінює людську реальність. Oxford University Press, 2014 (англ. вид.).
3. Шваб К. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2019. 232 с.
4. Іванова О. С. Професійний розвиток особистості в умовах євроінтеграційних процесів. Іванова О. С., Єрмакова С. С, Шишко О. Г. Міжнародної науково-методичної конференції «Управління якістю підготовки фахівців» Конференція – XXVIII м. Одеса. Одеська державна академія будівництва та архітектури, University North (Хорватія) 20-21 квітня 2023 р.

5. Ivanova O., Yermakova S., Horytska O., Polishchuk V., Polukhtovych T., Vivcharenko T. / Influence of the Neuro-Educational Environment on One's Socialization under Total Digitalization. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 12(1). 2023.

6. Іванова О.С. «Культура як інтегративний показник елітарної освіти». Web of Scholar. Multidisciplinary Scientific Journal. RS Global International academy journal. Scientific Educational Center. Warsaw, Poland. 2 (20), Vol. 5, February 2018.

7. Іванова О.С. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 20-21 вересня 2024 р., м. Одеса. – Міжнародний гуманітарний університет. – 344 с.

8. Токачова Г. В. Іванова О. С. Цифровізація розвитку людського капіталу. // О.С. Іванова Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (20-21 вересня 2024 р.), м. Одеса. Міжнародний гуманітарний університет. 338 с. С. 123-125.

9. Іванова О.С. Філософія психології цифрової людини і цифрового суспільства. // О.С. Іванова. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (20-21 вересня 2024 р.), м. Одеса. Міжнародний гуманітарний університет. 338 с. С. 113-115.

10. Іванова О.С., Горицька О.В., Шаповалова Т.Г. Освітня інтеграція крізь призму академічної мобільності студентів / Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 49, том 1, 2022. - Журнал включено до міжнародних наукометричних баз.

11. Іванова О. С. Особливості соціального розвитку наукових кадрів у цифрову еру. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, –338 с. - С. 120-122 Міжнародний гуманітарний університет. м. Одеса. URL: <http://surl.li/lsnqd> (14-15 вересня 2023р.)

12. Іванова О. С. Філософія психології: ноосферний розвиток інформаційного суспільства. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, „ –338 с. - С. 123-125 Міжнародний гуманітарний університет. м. Одеса URL: <http://surl.li/lsnqd> (14-15 вересня 2023р.)

13. Іванова О. С. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (20-21 вересня 2024р.), м. Одеса. – Міжнародний гуманітарний університет. – 344 с. С.138-

141.<https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/56c767c9-a8e6-4036-a215-b54d5fc88660/content>

14. Пальчинська М. В., Іванова О. С. Інформаційна культура особистості як атрибут інформатизації суспільства. // О.С. Іванова Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (20-21 вересня 2024 р.), м. Одеса. Міжнародний гуманітарний університет. 338 с. С. 156-160.

15. Іванова О.С., Горицька О.В., Шаповалова Т.Г. Академічна доброчесність як запорука якості освіти. / «Перспективи та інновації науки» - № 3(8), 2022. - Журнал включено до міжнародних наукометричних баз

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html>
3. Етичний кодекс ІТ-спеціаліста.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. Режим доступу: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. Режим доступу: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. Режим доступу: <http://odnb.odessa.ua/>